

IŞİD OPERASYONLARI SONRASI İRAK'TA İNSANİ DURUM, TÜRKMENLER VE TÜRKİYE'NİN İRAK'A YAPTIĞI İNSANİ YARDIMLAR

Firuze Yağmur GÖKLER

Firuze Yağmur Gökler, Ekim 2013 yılından bu yana ORSAM'da araştırma asistanı olarak görevine devam etmektedir. Irak ve Iraklı Türkmenler konularında çalışmaktadır. Lisans eğitimini Bilkent Üniversitesi Uluslararası İlişkiler bölümünde 2010 yılında tamamlayan Gökler, yüksek lisans eğitimini aynı üniversitenin Uluslararası İlişkiler ve Kamu Politikası bölümünde "Birleşmiş Milletlerin Suriye Konusundaki Önerisinin Rusya ve Çin Tarafından Veto Edilmesi" başlıklı bitirme projesi ile 2013 yılında tamamlamıştır. ORSAM web sitesinde ve Birleşmiş Milletler Türk Derneği Dergisinde yazıları yayımlanmıştır.

Irak Şam İslam Devleti'nin (IŞİD) 2014 yılı içinde Irak'ta neden olduğu istikrarsızlık, Haziran ayı başlarında etkisini arttırmış ve 10 Haziran 2014 tarihinde Irak'ın en büyük ikinci şehri olan Musul'un IŞİD'in eline geçmesiyle doruk noktasına ulaşmıştır. IŞİD'in yarattığı bu kaos ortamı Irak'ta yüz binlerce sivilin evlerini, şehirlerini terk etmesine neden olmuştur. Irak'ta yaşanan bu insani drama komşu ülke Türkiye sessiz kalmamış hatta ilk yanıt veren ülke olmuştur. Türkiye tarafından yapılan insani yardımlar ırk, din, dil farkı gözetilmeksizin yerlerinden edilen bütün Iraklılara gönderilmiştir. Bu noktada Irak'taki Türkmenlere de Türkiye'den bazı yardımlar gitmiştir. Bu değerlendirmede IŞİD'in Irak'ta 2014 yılının başından beri yapmış olduğu operasyonlara ve bu operasyonlar sonucu Iraklı Türkmenlerin ülke içindeki göçlerine değinilecektir. Bu göçler sonrası Türkiye'nin bölgeye ve Türkmenlere yapmış olduğu insani yardımlar anlatılmaya çalışılacaktır. Son olarak yaşanan bu insani krize müdahale noktasında göçmenlerin de ihtiyaçları göz önünde bulundurularak, yapılan yardımların dışında hangi hususlara önem verilmesi konusunda öneriler sunulacaktır.

IŞİD'in Irak'ta gerçekleştirdiği operasyonlar Irak'ta yaşayan birçok insanın hayatını derinden etkilemiştir. 2014 yılının başında İŞİD'in Irak'ın Anbar vilayetinde yapmış olduğu saldırılarla başlayan süreç Haziran ayında daha ciddi bir boyut almıştır. İŞİD saldırıları ve işgali sonucunda 1 Ocak'tan 31 Mayıs'a kadar olan süreçte günde ortalama 540 aile yerinden edilmiştir. Operasyonların hız kazandığı Haziran ayının birinci gününden 31 Temmuz'a kadar olan dönemde ise günde ortalama 1.341 aile ve 1 Ağustos ile 6 Ağustos arasında ise günde ortalama 2.137 aile Irak'ta yerlerinden edilmiştir.¹ Uluslararası Göç Örgütü'nün yapmış olduğu araştırmaya göre İŞİD

operasyonlarından dolayı 2014 yılının başından 3 Eylül 2014 tarihine kadar olan süreçte Irak genelindeki 1.634 yerleşim biriminden yaklaşık 1,8 milyon Türkmen, Yezidi, Hıristiyan, Şebek ve Sünni Arap yerlerini terk etmek zorunda kalmıştır.²

İŞİD Operasyonları ve Türkmen Göçü

İŞİD terör örgütünün Irak'ta yarattığı bu sıkıntılı süreç 2014 yılının başlarında Anbar kriziyle başlamıştır. Haziran ayında ise İŞİD çok kapsamlı operasyonlar serisine başlamış ve bu operasyonlar hem Irak'taki günlük yaşamı hem de Irak halkını derinden etkilemiştir. İŞİD 6 Haziran tarihinde ilk olarak Irak'ın ikinci büyük kenti

Musul'a ani bir saldırı düzenlemiş ve 10 Haziran 2014 tarihinde Musul'u tamamen ele geçirmiştir. Musul'un IŞİD tarafından işgal edilmesinden sonra bölge halkından yaklaşık 500 bin kişi göç etmiştir. Musul'dan kaçan 300 binden fazla kişi Irak Kürt Bölgesel Yönetimi'ne göç etmiştir. Bölgeden kaçan yaklaşık 100 bin kişi Erbil'e sığınmıştır. Bu kişiler için Erbil yakınlarına Birleşmiş Milletler (BM) gözetiminde Hazer, Bahırka ve Basırma'da geçici kamplar kurulmuş ve bu kamplara ilk etapta yaklaşık 500 kişi yerleşmiştir. Erbil'e gelen kişilerin bazıları otellere bazıları ise yakınlarının yanına gitmiştir³. Ayrıca yaklaşık 230 bin kişinin Duhok'a, 56 bin kişinin Sincar yakınlarına ve 3 binin üzerinde kişinin ise Kirkük'e göç ettiği bilinmektedir.

Türkmenler, Musul'un IŞİD tarafından ele geçirilmesinden sonra Musul'un ilçe ve köylerinden göç etmeye başlamıştır. İlk etapta Muhallebiye, Çıban, Reşidiye, Karakoyun ve Şerihan'dan yaklaşık 5 bin Türkmen aile göç etmiştir. Bu aileler Erbil, Sincar, Duhok,

Hazer Kampı'na⁴ geçici olarak yerleşmişlerdir.

IŞİD 15 Haziran'da Musul'a bağlı Irak'ın en büyük ilçesi olan ve Türkmenlerin çoğunluk olarak yaşadığı Telafer'i ele geçirmiştir. Bunun üzerine ilçeden yoğun bir Türkmen göçü başlamıştır. Türkmenlerden yaklaşık 120 bin kişi Telafer'i terk etmiş ve Telafer'de sadece 200-300 civarında Türkmen kalmıştır. Şehirden kaçışların yaşandığı ilk zamanlarda bu kişilerden haber alınırken, şu anda bu kişilerin akıbetleri bilinmemektedir. Telafer'den göç edenlerin bir kısmı Bağdat, Necef, Kerbela, Babil (Hille), Divaniye, Wasit (Kut) ve Amara'ya göç etmiştir. Türkmenlerin bir kısmı da Erbil ve civarındaki yerlere göç etmiş durumdadır. Fakat Erbil ve civarına göç eden bazı Türkmenler IŞİD tehdidinin Erbil sınırına yaklaşmasından dolayı bir kez daha yer değiştirmek zorunda kalmış ve Irak'ın güney illerine gönderilmişlerdir. Telafer'den kaçan Türkmenlerin çok az bir kısmı ise Kirkük'te kalmaktadır. Yaklaşık 6 bin Türkmen aile Telafer'den Musul'a uzanan 60 km'lik yol

2014 yılının başından 3 Eylül 2014 tarihine kadar olan süreçte Irak genelindeki 1.634 yerleşim biriminden yaklaşık 1,8 milyon Türkmen, Yezidi, Hıristiyan, Şebek ve Sünni Arap yerlerini terk etmek zorunda kalmıştır.

üzerinde bulunan Arap köylerine sığınmışlardır. Göç eden Sünni Türkmenlerin yüzde 50'den fazlasının Telafer'e dönüş yaptığı bilinmektedir.

Tazehurmatu'da yaşayan Türkmenlerden sadece kadınlar ve çocuklar İŞİD tehdidinden dolayı 18 Haziran tarihinde nahiyeyi terk ederek Kerkük ve Leylan'a sığınmıştır. Tazehurmatu ilçesinde kalan Türkmen erkekler ise İŞİD militanlarının saldırılarına karşı kendilerini korumak için silahlanmışlardır.

Irak'ın Selahaddin iline bağlı yaklaşık 20 bin nüfuslu Amirli nahiyesinde yaşayan Türkmenler, nahiyeye çevre köylerden gelen göçmenlerle birlikte yaklaşık 2,5-3 ay İŞİD kuşatması altında kalmıştır. Nahije halkı bu kuşatmadan

dolayı bölgeyi terk edememiştir. Amirli'de mahzur kalan halk ve 800 polis gücü İŞİD militanlarına karşı direnmişlerdir. Nahiyeye ulaşan bütün yolların İŞİD tarafından tutulması sebebiyle, Amirli'ye gerekli yardımlar yeteri kadar ulaştırılamamıştır. Irak merkezi hükümeti ancak 2 ayın sonunda Amirli'ye helikopterlerle kısmî yardımlar yapabilmiş, Amirli'de yaşayan hasta, yaşlı, çocuk ve kadınların çok az bir kısmı helikopterler vasıtasıyla nahiyeden dışarıya çıkarılabilemiştir.

Tuzhurmatu'ya bağlı ilçe ve nahiyelerde de İŞİD tehdidinden sonra kaçışlar yaşanmış ve buradan kaçanların çoğu Kerkük'e gitmiştir. Tuzhurmatu'ya bağlı yaklaşık 1.500 nüfuslu Biravcılı köyüne İŞİD

tarafından düzenlenen saldırılardan sonra köy sakinlerinin neredeyse tamamı Kerkük'e göç etmiştir. Kerkük'e göç eden Türkmenler burada akrabalarına, okullara ya da inşaat halindeki binalara sığınmışlardır. Tuzhurmatu ilçesinin yaklaşık 15 km batısında bulunan yaklaşık 750 nüfuslu Karanaz köyü ve yaklaşık 1.750 kişilik nüfusa sahip olan Çardaklı köyünün de neredeyse tamamı boşalmıştır. Yaklaşık 2.000 nüfusu olan Bastamlı köyünün ise yüzde 90'ı köyü terk etmiştir. Hasadarlı, Abbud ve Şahseven'den göç eden Türkmenlerin yaklaşık 3 bin aile olduğu bilinmektedir. Bu ailelerin bir kısmı Tuzhurmatu'ya bir kısmı ise Kerkük'e gitmiştir.

Uluslararası Göç Örgütü'nün verilerine göre Kerbela'da ülke içinde yerlerinden edilmiş 9.317 aile bulunmaktadır. Bu ailelerin büyük bir çoğunluğu Anbar ve Musul vilayetlerinden göç etmiştir. Ayrıca Babil, Bağdat, Diyala ve Kerkük'ten de Kerbela'ya göç eden aileler olduğu bilinmektedir. Bu ailelerin büyük bir çoğunluğunu Türkmenler oluşturmaktadır. Kerbela'da

bulunan bu ailelerin yüzde 86'sı dini mekanlarda, yüzde 5'i kiraladıkları evlerde, diğer yüzde 5'i akrabalarının yanında, yüzde 1'i ise okullarda kalmaktadır. BM'nin yaptığı araştırmaya göre Kerbela'ya göç eden ailelerin yüzde 87'si kendi yaşadıkları bölgelere geri dönmek istemektedir.⁵

Uluslararası Göç Örgütü'nün bir diğer verisine göre IŞİD tehdidi yüzünden Nefef'e göç eden aile sayısı 11.541'dir. Şehre kaçışların büyük bir çoğunluğunun 2014 yılının Haziran ve Temmuz aylarında gerçekleştiği söylenmektedir. Nefef'e göç eden ailelerin büyük bir çoğunluğunun da Türkmen aileler olduğu ve Nefef'e Telafer'den göç ettiklerini söylemek mümkündür. Nefef'e göç eden ailelerden yüzde 81'inin dini merkezlerde barındığı bilinmektedir. Ailelerin geri kalan kısmının ise kiraladıkları evlerde, yakınlarının yanında, okullarda ya da otellerde kaldığı belirtilmiştir.⁶

Diyala ve çevresinden göç eden yaklaşık 2.000 ailenin ise Karatepe, Kifri ve Hanekin'e yerleştiği bilinmektedir.

Merkezi yönetimin yerinden edilen kişilere yönelik herhangi bir etkili insani yardım politikasının olmaması, durumun daha trajik bir hal almasına neden olmuştur.

IŞİD'in ilerleyişinin devam etmesi bu şehirlerdeki sayıların da değişmesine yol açmıştır. IŞİD tehdidi ilerledikçe bu bölgelerin bazılarında yeniden göçler yaşanmış, bazılarında ise kişi sayısı artmıştır. Elde edilen verilere göre Duhok'a yerleşen aile sayısı yaklaşık 700 olmuştur. Zummar, Tilkeyf ve Rabia'da göçmen kalmadığı ve Zaho'da daha önce yaklaşık 200 kişi varken mevcut durum itibarıyla bu sayının yaklaşık 6000'e ulaştığı bilinmektedir. Son olarak Sersenk ve Zavi-te'de ise az miktarda aile bulunmaktadır.⁷

Türkiye'nin Irak'a Yaptığı İnsani Yardımlar

IŞİD'in Irak'taki ilerleyişiyle beraber bu ülkedeki etnik ve

dini azınlıklar dâhil olmak üzere milyonlarca Iraklı yerinden edilmiştir. Merkezi yönetimin yerinden edilen kişilere yönelik herhangi bir etkili insani yardım politikasının olmaması, durumun daha trajik bir hal almasına neden olmuştur. Bu süreçte Türkiye, Irak'taki yerinden edilmiş kişilere yardım elini uzatan ilk ülkelerden biri olmuştur. Yiyecek, giyecek, barınma, temizlik ve sağlık malzemesi gibi birçok insani ihtiyacı karşılamak için operasyonların başladığı ilk günden itibaren sıkıntılı bölgelere insani yardımları göndermeye başlamıştır.

IŞİD saldırılarından sonra Türkiye'nin Irak'a yaptığı insani yardımlar ilk olarak Anbar'da yaşanan kriz sonrası

yerlerinden edilen 100 Iraklı aileye yapılan yardımla başlamıştır. Türkiye adına Irak'a yapılacak yardımları üstlenen AFAD, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği ile yapmış olduğu işbirliği neticesinde, Anbar'da yaşanan güvenlik sorunundan dolayı Bağdat'ın Mansur bölgesine göç eden Iraklı ailelere 500,000 dolar değerinde yardım paketi göndermiştir.

11 Haziran'da Musul'da yaşanan gelişmelerin hemen ardından Duhok bölgesine giden Türkmenler için 10 bin kişilik gıda kolisi, 13 Haziran tarihinde de 12 bin 500 kişilik çadır, 217 bin kutu ilaç, 10 bin battaniye, 2 bin mutfak seti ve yaklaşık bin yatak yardımı ulaştırılmıştır.⁸ 22 Haziran tarihinde Kerkük'e sığınan Türkmen aileler için TİKA 1,150 gıda paketi yardımında bulunmuştur.⁹

IŞİD Telafer'i ele geçirdikten hemen sonra yaklaşık 125 bin Telafer'li Türkmen Sincar bölgesine göç etmiş ve burada zor şartlar altında yaşam mücadelesi vermeye başlamıştır. Türkiye büyük bir çoğunluğu Sincar ilçesine sığınan Türkmenlere yardım tırları gön-

dermiştir. AFAD tarafından gönderilen yaklaşık 80 ton gıda yardımının bulunduğu 4 tır Sincar'daki Türkmenlere dağıtılmıştır. Ayrıca AFAD, Türk Kızılayı, Türk-İş ve Memur Sen'in destekleriyle 24 Haziran tarihinde "Telafer'e El Uzat" sloganıyla başta Telaferli Türkmenler olmak üzere Irak'ta yaşanan çatışmalardan etkilenen tüm gruplar için bir yardım kampanyası başlatılmıştır. Bu yardım kampanyasına Türkiye'den birçok kurum, kuruluş, belediye, esnaf ve vatanداştan yardım gelmiştir. Bu yardımlar toplandıkça Kızılay ve AFAD işbirliğinde Irak'taki yardıma muhtaç Türkmen ve diğer gruplara gönderilmiştir.

Irak'ta IŞİD operasyonlarının hız kesmeden devam etmesi ve yerlerinden edilen insanların sayısının artması üzerine Türkiye insani yardım faaliyetlerini daha iyi bir şekilde yürütmek amacıyla 7 Temmuz tarihinde Şırnak'ın Silopi ilçesinde, sıfır noktasında insani yardım dağıtım merkezi kurmuştur. Bu merkez AFAD koordinasyonunda çalışmaktadır. Türkiye'den Irak'a gidecek olan bütün insani yardım malzemeleri Habur'daki koordi-

Türkiye, Irak'taki yerinden edilmiş kişilere yardım elini uzatan ilk ülkelerden biri olmuştur.

nasyon merkezinde toplanmakta ve AFAD koordinasyonunda Irak'ta yerlerinden edilen ve yardıma muhtaç insanlara ulaştırılmaktadır.¹⁰

TİKA Başkanı Serdar Çam ve beraberindeki heyet çeşitli temaslarda bulunmak için 2 Ağustos 2014 tarihinde Erbil'e gitmiş ve burada bin ailenin kaldığı Hazer Kampını da ziyaret etmiştir. Heyetin Hazer Kampında yaptığı tespitler sonucu; "içme ve kullanma amaçlı su kuyusu açılarak bir ay boyunca sıcak yemek dağıtımı yapılmasına ve temizlik sorunları için hamamlar ve çamaşırhaneler kurulmasına karar verilmiştir. Ayrıca Sağlık Bakanlığı desteğiyle alanda sürekli ambulans, doktor, hemşire, ilaç bulundurulması ve

mevsim itibariyle rüzgar ve tozun neden olduğu çevresel kirliliği önlemek amacıyla çadır aralarına, yollara çakıl taşları dökülerek gereken altyapı hizmeti sağlanması" kararlaştırılmıştır.¹¹ Ülkü Ocakları Eğitim ve Kültür Vakfı Genel Merkezi ise bu süreçte 5 bin 500 gıda kolisi, bin 100 giysi kolisi, 275 battaniye ve 10 ton bulgur insani yardım malzemesi temin etmiş ve bölgeye göndermiştir.

AFAD yetkilileri 14 Ağustos 2014 tarihinde Duhok ve Zaho'da Irak'ta yerlerinden edilen Iraklılar için kamp çalışmalarına başladığını açıklamıştır. AFAD Duhok'un Şariya beldesinde ilk etapta 10 bin kişinin kalacağı kampın çalışmalarına başlamıştır. AFAD Zaho'da Besiva Çadır Kampı-

nın çalışmalarını yürütmekte ve bu kampta da 10 bin kişinin barınması hedeflenmektedir. Böylece AFAD'ın Şariya ve Zaho'da kuracağı kamplar ilk etapta toplamda 20 bin Iraklıya ev sahipliği yapacaktır.¹²

Türkiye'de bulunan Türkmen sivil toplum kuruluşları, Türkmeneli İşbirliği ve Kültür Vakfı, Irak Türkleri Kültür ve Yardımlaşma Derneği, Irak Türkmenleri Kardeşlik ve Kültür Derneği, Türkmeneli Sağlık ve Sosyal Yardım Derneği, Türkmeneli İnsan Hakları Derneği, Ortadoğu İşadamları Derneği, Irak Türkleri Adalet Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği ile Türkmeneli Kültür Merkezi de Iraklı Türkmenler için yardım kampanyaları başlatmış ve bu yardımları bölgeden yerlerinden olan Türkmenlere ulaştırmıştır.

Görüldüğü üzere Türkiye, ırk, din, dil ve mezhep ayrımı yapmadan Iraklı göçmenlerin tamamı için yardım yapmıştır. Özellikle Türkmen göçmenler için yapılan yardımlar başlı başına önemli bir kalemi doldurmaktadır. Nitekim Irak Türkmen Cephesi Başkanı ve Kerük milletvekili Erşat Salihi

katılmış olduğu platformlarda, bu sıkıntılı süreçte Türkmenlere sadece Türkiye'nin ve Türkiye'deki kurum, kuruluş, sivil toplum örgütleri ile Türk halkının yardım ettiğine ve Türkiye dışında Türkmenlere hiçbir ülkenin yardım etmediğine yönelik açıklamalar yapmıştır.

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) 20 Ağustos tarihinde Irak'ta IŞİD tehdidi yüzünden yerlerinden edilen kişilere yönelik 10 gün süren büyük bir insani yardım operasyonu başlatmıştır. Bu yardımlar Ürdün'den hava yoluyla, Türkiye ve Ürdün'den kara yoluyla, Dubai ile İran'dan da deniz ve kara yoluyla Irak'a gönderilmiştir. İlk olarak sevk edilen yardım malzemeleri arasında 3.300 çadır, 20 bin plastik çarşaf ve 18.500 mutfak seti bulunmaktadır. BM'nin bu ve gelecekteki yardım sevkiyatları Suudi Arabistan'ın yaptığı 500 milyon dolar değerindeki bağışın yanı sıra ABD, İngiltere, Japonya, Danimarka, Kuveyt, Lüksemburg, Norveç, İsveç ve UNHCR ortaklarından küresel perakendeci IKEA'nın destek-

Türkiye, ırk, din, dil ve mezhep ayrımı yapmadan Iraklı göçmenlerin tamamı için yardım yapmıştır.

leri sayesinde gerçekleşmiştir.¹³

Genel Değerlendirme

Irak'ta 2014 yılının başlarında Anbar kriziyle başlayan Haziran ayında seri operasyonlarla daha da derinleşen IŞİD tehdidi ülkedeki günlük yaşamı daha da etkilemiştir. IŞİD'in ele geçirdiği kentlerden, kasabalardan ve köylerden çok sayıda Iraklı can güvenliklerini sağlamak amacıyla başka vilayetlere, şehirlere göç etmek zorunda kalmışlardır. Bu yüzden ülke içerisinde yaklaşık 1,8 milyonun üzerinde Iraklı yerlerinden edilmiştir. Bu insanlar gittikleri yerlerde açlık, susuzluk, sağlık ve barınma sorunları yaşamakta ve bu sorunlar devam etmektedir. Bu kriz Irak'ta

patlak verdiği ilk anda Türkiye bölgeye insani yardımları göndermeye başlamıştır. Bölgede yardıma muhtaç başta Türkmenler olmak üzere bütün yerlerinden edilmiş Iraklılara çok sayıda insani yardım malzemesi ulaştırmaya çalışmıştır.

Bölgeye insani yardım malzemesi gönderilmesine rağmen bölgede bazı sıkıntılar hala devam etmektedir. Öncelikli sorun bu yardımların koordineli bir şekilde ihtiyaç sahiplerine dağıtılamamasıdır. Türkiye'nin bölgedeki yardımlarından olacak hiç yararlanamayan aile varken, birden fazla yardım alan aileler de bulunmaktadır. Bu nedenle yardımların planlı ve programlı şekilde, bu konuda bilgi ve deneyime sahip kişilerce ve sadece bu yardım konusuyla ilgilenecek bir ko-

misyon tarafından dağıtılması faydalı olacaktır. Böylece yardımların dağıtılması konusundaki karmaşa ortadan kalkacak ve daha da önemlisi yardımlar kayıt altına alınarak doğru ve sistemli bir biçimde daha geniş bir kesime dağıtılması mümkün olacaktır.

Yerinden edilmiş kişilerin en önemli sorunlarından birisi barınmadır. İnsanlar çoğunlukla okul, cami gibi kamuya ait binalarda barınmaya çalışmaktadır. Bu nedenle yerlerinden edilen kişiler için yeni kampların kurulması ve mevcut kamp şartlarının iyileştirilmesi gereklidir. Ayrıca ailelerin sağlık sorunlarına hızlı bir şekilde müdahale edilmesi için kamplarda seyyar hastanelerin kurulması önemlidir. Ayrıca göç eden ailelerin çocuklarının eğitimlerine devam etmelerini sağlamak amacıyla seyyar okulların kurulması ve gönüllü öğretmenlerin temini gerekmektedir.

Irak'ta yerinden edilmiş Türkmenler açısından bakıldığında, Irak'taki Türkmen kimliğinin korunması temel öncelik niteliğindedir. Bu öncelik göz önünde bulundurula-

rak uygulanacak politikalarda aşağıdaki hususların dikkate alınması faydalı olacaktır:

- Yerinden edilen Türkmenlerin nereden ayrıldıklarının ayrıntılı bir şekilde kayıt altına alınması,
- Yerinden edilen Türkmenlerin hangi bölgelere gittikleri ve ne şartlarda yaşadıklarının tespit edilerek özellikle bu bölgelere yardımların ulaştırılması,
- Yerinden edilmiş Türkmenlerden zor koşullarda olanlara Türkiye'de geçici ikamet hakkının verilmesi,
- IŞİD tehdidi nedeniyle boşaltılan ve Türkmenlerin yoğun olarak yaşadıkları şehir, kasaba ve köylere, bu tehdit geçtikten sonra geri dönüşlerin teşvik edilmesi,
- Türkiye'nin başta Irak merkezi yönetimi ve IKBY olmak üzere Irak'taki taraflarla teması arttırarak yerinden edilen Türkmenlerin Irak'taki yaşam koşullarının iyileştirilmesi için devreye girmesi,
- Türkmenlerin haklarının siyasal, sosyal, hukuki ve askeri açıdan korunması için konunun Türkiye tarafından BM ve İslam İşbirliği Teş-

Bölgeye insani yardım malzemesi gönderilmesine rağmen bölgede bazı sıkıntılar hala devam etmektedir. Öncelikli sorun bu yardımların koordineli bir şekilde ihtiyaç sahiplerine dağıtılamamasıdır.

kilatı gibi uluslararası platformlarda gündeme getirilerek bir farkındalık oluşturulması

- IŞİD saldırıları nedeniyle tahrip edilen Türkmen yerle-

şimlerinin yeniden inşası için bir ön çalışmanın yapılması ve bir maliyet hesaplaması yapılarak, olası geri dönüşler konusunda hazırlıklı olunması.

EKLER

Tablo -1 Türkmenlerin, Yezidilerin, Hıristiyanların ve Arapların IŞİD tehdidinden sonra ilk göç merkezleri ve bu merkezlerde bulunan tahmini göçmen sayısı

İlk Göç Merkezleri	Tahmini Göçmen Sayısı
Sincar	Yaklaşık 13 bin kişi
Bahrka Kampı	Yaklaşık 3.500 Telaferli Göçmen
Erbil	Yaklaşık 350 Aile
Duhok-Zavite	Yaklaşık 300 Aile
Sümevil	Yaklaşık 150 Kişi
Kuş-Tilkeyf	Yaklaşık 2 bin Kişi
Zummar	Yaklaşık 1.500 Kişi
Rabia	Yaklaşık 200 Aile
Zaho	Yaklaşık 200 Kişi

Kaynak: Bu rakamlar Irak'taki yerel makamlardan alınmıştır.

Tablo-2 Haziran başından Eylül ayına kadar Türkiye'deki kurum ve kuruluşların Irak'ta yerlerinden edilen Türkmenlere, Yezidilere, Hıristiyanlara ve Şebeklere yaptığı insani yardımlar

Kurum	Yardımlar
AFAD	12.214 gıda kolisi, 15.000 adet battaniye, 325 adet çok amaçlı çadır, 960 aile tipi çadır, 5.000 adet mat, 1.920 adet yatak, 2.000 adet mutfak seti, 18 ton gıda ve su, 40 adet konteyner
Sağlık Bakanlığı	441.539 kutu ilaç
TİKA	3.000 ailelik gıda ve hijyen paketi
Türk Kızılayı	17 adet çok amaçlı çadır, 3.815 adet battaniye, 888 adet yatak, 171.714 kg su, 6.058 adet gıda kolisi, 199.920 kg şeker, 16.320 konserve kavurma, 75.616 ton kuru gıda, 259.458 paket bisküvi, 330.240 paket kek, 120.000 paket çikolata, 20 ton hijyen malzemesi, 2.106 adet muhtelif ev malzemesi, 192 adet muhtelif giyim, 327 adet ayakkabı, 5.825 koli çocuk bezi, 8.000 paket kadın pedi, 110.800 lt süt
Valilik ve Yerel Yönetimler	45.000 kutu ilaç ve tıbbi malzeme, 10 tekerlekli sandalye, 3.500 gıda kolisi, 92 ton gıda malzemesi, 17.000 somun ekmek, 52.760 kg su, 6.000 paket süt, 1.000 hijyen paketi, 1.000 bebek paketi, 1.000 çocuk bezi, 200 battaniye, 100 yatak
ATO	3.000 adet gıda kolisi
TOBB	9.000 gıda kolisi

Tablo-2 Devamı

Kurum	Yardımlar
STK'lar	24.800 gıda kolisi, 10 ton gıda, 1.100 giysi kolisi, 5.275 battaniye, 1.200 adet çocuk bezi, 2.500 adet kadın pedi, 44.800 kutu ilaç ve tıbbi malzeme, 62 koli ilaç, 10 adet tekerlekli sandalye, 500 çadır, 10 ton su

Kaynak: Bu bilgiler AFAD'dan temin edilmiştir.

Tablo-3 Türkiye'den gönderilen insani yardımların Irak'ta gittiği yerler ve içerikleri

Yardımların Irak'ta Gittiği Yerler	İçerik
Sincar	4.000 Gıda Kolisi, 17 Adet Çok Amaçlı Çadır, 3.000 Adet Battaniye, 748 Adet Yatak, 88.848 kg Su, 232.262 Paket Bisküvi, 282.240 Paket Kek, 120.000 Paket Çikolata, 2.106 Adet Muhtelif Ev Malzemesi, 192 Adet Muhtelif Giyim, 327 Adet Ayakkabı, 8.000 Paket Kadın Pedi, 21.600 Paket Süt, 56.157 Kutu İlaç
Duhok	26.632 Adet Gıda Kolisi, 1.000 bebek paketi, 5.000 Adet Battaniye, 1.920 Adet Yatak, 2.000 Adet Mutfak Seti, 250 Adet Çok Amaçlı Çadır, 217.982 Kutu İlaç, 10 Ton Bulgur, 1.460 çadır
Tilkeyf	3.000 Ailelik Gıda Ve Hijyen Paketi
Kerkük	12.008 Adet Gıda Kolisi, 47.701 Parça Giysi, 1.090 Battaniye, 140 Adet Yatak, 55.800 Kutu İlaç, 67.888 kg Su, 5.825 Koli Bebek Bezi, 25 ton gıda malzemesi, 25 Ton Bulgur, 20 Ton Makarna, 48 Ton Kuru Gıda, 20 Ton Hijyen Malzemesi, 7.616 kg gıda
Erbil	100.600 Kutu İlaç Ve Tıbbi Malzeme, 16 koli tıbbi malzeme, 10 Tekerlekli Sandalye, 199.920 kg Şeker, 13.072 Gıda Kolisi, 188.832 paket kek, 398.888 paket bisküvi, 328.884 paket çikolata, 24.978 kg su, 16.320 konserve kavurma, 1.200 Adet Çocuk Bezi, 2.500 Adet Kadın Pedi, 100.000 lt süt
Telafer	55.800 Kutu İlaç
Zaho	75 çok amaçlı çadır, 1.500 gıda kolisi, 40 adet konteyner, 5.200 battaniye, 5.000 mat, 100 yatak, 66 ton gıda, 17.910 paket bisküvi, 20.000 paket kraker, 102.760 kg su, 1.000 hijyen paketi, 60 gıda kolisi, 20.125 paket süt, 34.000 ekmek, 1.000 çocuk bezi, 62 koli ilaç

KAYNAKÇA

- 1 “Iraqis Driven From Their Homes by ISIS”, The New York Times, 14 Ağustos 2014, http://www.nytimes.com/interactive/2014/06/12/world/middleeast/the-iraq-isis-conflict-in-maps-photos-and-video.html?_r=0
- 2 “Iraq Crisis Situation Report #14” International Organization for Migration, 17 Eylül 2014, <http://iomiraq.net/article/0/iraq-crisis-situation-report-september-17-2014>
- 3 Mahmut Bozarlan, “Musul’dan kaçanlar Erbil’deki kampta”, Aljazeera Türk, 13 Haziran 2014, <http://www.aljazeera.com.tr/al-jazeera-ozel/musuldan-kacanlar-erbildeki-kampta>
- 4 Hazer Çadır kampı Erbil’den 50 km uzaklıkta kurulmuştur. 5 bin sığınmacı bu kampta kalmaktaydı. Bu sığınmacılar arasında Türkmenler de bulunmaktaydı. Fakat Hazer kampı, IŞİD militanları ve Peşmergeler arasında yaşanan çatışmalara 3 km mesafede yer almasından dolayı 24 Ağustos tarihinde boşaltılmıştır. Burada bulunan kişiler de Erbil ve Süleymaniye’ye gönderilmiştir.
- 5 “Kerbala Governorate Profile”, International Organization for Migration Iraq Mission, 09 Eylül 2014, <http://iomiraq.net/reports/kerbala-governorate-profile-september-2014>
- 6 “Najaf Governorate Profile”, International Organization for Migration Iraq Mission, 09 Eylül 2014, <http://iomiraq.net/reports/najaf-governorate-profile-september-2014>
- 7 Bu rakamlar Irak’taki yerel makamlardan alınmıştır.
- 8 “Türkmenlere sınırsız destek”, Sabah, 01 Ağustos 2014, <http://www.sabah.com.tr/gundem/2014/08/01/turkmenlere-sinirsiz-destek>
- 9 “Turkey delivers humanitarian aid to Turkmens in Iraq”, Anadolu Ajansı, 22 Haziran 2014, <http://www.aa.com.tr/en/news/348378--turkey-delivers-humanitarian-aid-to-turkmens-in-iraq>
- 10 Bahar Demirel, “AFAD’dan önemli açıklama”, Doğan Haber Ajansı, 04 Ağustos 2014, http://www.dha.com.tr/afad-dan-onemli-aciklama_731337.html
- 11 “Tika Kuzey Irak’ta Türkmenlerin Yanında”, İhlas Haber Ajansı, <http://www.ihb.com.tr/aydin-haberleri/tika-kuzey-irakta-turkmenlerin-yaninda-aydin-830470/>
- 12 “AFAD, kamp kuruyor”, TRT Haber, 14 Ağustos 2014, <http://www.trthaber.com/haber/gundem/afad-kamp-kuruyor-140273.html>
- 13 “BM’den Irak’a büyük yardım operasyonu”, BM Enformasyon Merkezi Ankara, 20 Ağustos 2014, http://www.unicankara.org.tr/v2/pages/posts/bmrquoden-irakrsquoabueyuek-yardim-operasyonu-912.php#.VCSHpvl_vjB

ORSAM, Ortadoğu konusunda faaliyet gösteren tarafsız bir düşünce kuruluşudur. ORSAM Ortadoğu ile ilgili bilgi kaynaklarını çeşitlendirmeyi ve bölge uzmanlarının düşüncelerini Türk akademik ve siyasi çevrelerine doğrudan yansıtılabilmeyi hedeflemektedir. Bu amaçlar doğrultusunda ORSAM, Ortadoğu ülkelerindeki devlet adamlarının, bürokratların, akademisyenlerin, stratejistlerin, gazetecilerin, işadamlarının ve sivil toplum kuruluşları temsilcilerinin Türkiye’de konuk edilmesini kolaylaştırarak, yerel perspektiflerin güçlü yayın yelpazesıyla gerek Türkiye gerek dünya kamuoyuyla paylaşılmasını sağlamaktadır. ORSAM yayın yelpazesi içinde kitap, rapor, bülten, politika notu, konferans tutanağı ve ORSAM dergileri *Ortadoğu Analiz* ve *Ortadoğu Etütleri* bulunmaktadır.

© Bu metnin içeriğinin telif hakları ORSAM’a ait olup, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca kaynak gösterilerek kısmen yapılacak makul alıntılar ve yararlanma dışında, hiçbir şekilde önceden izin alınmaksızın kullanılamaz, yeniden yayımlanamaz. Bu raporda yer alan değerlendirmeler yazarına aittir. ORSAM’ın kurumsal görünüşünü yansıtmamaktadır.

Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi (ORSAM)

Süleyman Nazif Sokak No: 12-B Çankaya / Ankara

Tel: 0 (312) 430 26 09 Fax: 0 (312) 430 39 48

www.orsam.org.tr